

17
Ferhat Cakaj

PËRMENDORJA

roman

RJH-31

C16

Ferhat
Cakaj

PËRMENDORJA

roman

33630

SHTËPIA BOTUESE
«NAIM FRASHËRI»

KAPITULLI I PARË

Ai kishte ca që priste në peron. Sytë i mbante nga hyrja. Bënte ca lëvizje nervoze. Dukej se njeriu që priste nuk po i vinte. Njerëzit vërshonin të zinin vendet, ndërsa ora e nisjes po afronte. Ai pa dikë në hyrje dhe i bëri shenjë me dorë. Një djalë dhe një vajzë po vinin me nxitim. Djali mbante në dorë një valixhe të rëndë dhe ishte djersitur. Ajo mbante një valixhe të vogël prej lëkure të zezë. Diç i thoshin njëri-tjetrit dhe qeshnin.

— Na prite shumë? — e pyeti djali. — U vonuam ca se isha në shërbim të kësaj. — Djali tregoi me dorë vajzën.

— Tani na gjeni ju të dy vende, — tha djali i nervozuar.

— As që më shkoi mendja për vendet, — tha djali dhe buzëqeshi si fajtor.

— Rrimë edhe në këmbë, — tha vajza. Ajo ishte trupgjatë e flokëverdhë. Djemtë nuk folën, por shpejtuan të futeshin në vagonin e parë aty afër. Kaluan në vagonin tjetër dhe gjetën një vend për vajzën. Ajo shikoi si me gaz e si me të lutur ata të dy, sikur t'u thoshte: Do të rrimë kështu për fajin tim. Ata të dy ecën tutje që të gjenin vende të lira, por u kthyen përsëri aty. Vajza po bisedonte me dy gra që kishte përballë. Ata nuk i folën, por qëndruan në korridor. Tej dritares kalonin fushat e zhuritura pas të korrave. Diku kishin futur traktorët dhe po plugonin.

Ata të dy, ndonëse shikonin peizazhin e verdhë, as që e kishin mendjen aty.

— Bes, — tha ai që kishte pritur në peron, — takova rastësisht shefin e madh. E pyeta për ty. E di sa mirë më foli? Më duket ta kanë qëndisur karakteristikën më mirë se ne, kur të nisëm këtej. — Tjetri e shikoi i menduar dhe pa qejf.

— E di çfarë, Andrea? Unë nuk dua të iki nga uzina. Ja kështu është puna...

— S'ma merr mendja të të lëvizin, — tha Andrea. — Por, po të lëvizën, veç mirë do të shkosh. Ja, do ta shikosh...

— Seç më djeg këtu për konvertet, — tjetri i tregoi me dorë zemrën. — E keqja është se, t'ia thuash kujt, ta merr për hipokrizi. Po unë i dua shumë. U rrita aty. Ti, Andrea, sa vjeç ishe kur hyre në uzinë?

— Njëzet e dy, — tha tjetri dhe qeshi.

— Kurse unë kam hyrë pesëmbëdhjetë vjeç, — i ktheu shpinën dritares që të mbrohej nga era dhe vazhdoi i frymëzuar me sytë e ndritur që i shkëlqenin. — Fëmijë, fëmijë! Eh, sa gurë theva në anglomerat, derisa më sollën ndër konverte. Është e çuditshme jeta e njeriut, por atëherë unë ëndërroja të bëhesha biraç. Kurse sot pas kaq vjetësh konvertet më janë bërë shtëpi e dytë. — Futi dorën në xhep, nxori paketën dhe ia zgjati Andreas.

— Në fund të fundit, ti e di, Besim, po e nise një rrugë, duhet shkuar deri në fund. Nejëse, e lëmë këtë muhabet. Mos e vrit mendjen, se e kemi vetë në dorë. Mor, po pa më thuaj, si e ke punën me këtë veterineren? A të foli gjë për viçat e fermës?... — Andrea qeshi me djallëzi dhe lëvizi i tëri. Trupi i tij mesatar lëvizi shkathtësisht.

Besimi e shikoi ngultas.

— Për viçat, — tha dhe qeshën të dy duke shikuar vajzën. Ajo i pa dhe u tundi kokën. U ngrit dhe doli nga kupeja.

— Më duket se po komplotoni.... — tha ajo.

— Jo, — tha Andrea, — po tregonim ëndrrat që kemi parë mbrëmë. Ky nuk i tregon të tija.

— Më duket se flisni për zhgjëndrrat, — tha vajza dhe u skuq. Ajo e shikoi Besimin, sikur t'i thoshte: Apo s'është kështu? Ti s'më gënjen dot. Po Besimi hodhi sytë mbi fushë. Fusha digjej nën diellin përvëlues. Andrea e pyeti vajzën për provimet pasuniversitare dhe asaj iu zgjidh gjuha. Besimi shikoi sytë e kaltër që shkëndijonin plot gaz. Andrea e dëgjonte me respekt. Vajza kishte marrë provimin e gjuhës së huaj dhe mbrëmjen e kaluar e kishin festuar të dy. Ishte shumë e gëzuar dhe i tha: «Besim, është e para herë që festoj një mbrëmje të tillë në Tiranë. Këtë s'do ta harroj kurrë, kurrë...» Ajo sikur deshi t'i thoshte edhe diçka tjetër, po nuk vazhdoi, ndonëse dihej prej të dyve që kishin kaluar edhe mbrëmje të tjera bashkë. Kur Besimi ia kujtoi këtë gjë, ajo nguli këmbë se kjo ishte e veçantë. «Ku është e veçanta?» — e pyeti Besimi. Ajo e shikoi ngultas, uli kokën e nuk foli....

— A dini çfarë? — tha Andrea. — Ju të dy shikoni fushën. Më duket, këtu afër, Skënderbeu ka fituar një betejë kundër sulltanit. Unë po shkoj të vizitoj ca bufenë...

Andrea u largua. Ata e ndoqën me sy derisa ai humbi mes njerëzve në fund të korridorit.

— Njeri i çuditshëm, — tha vajza. — Më duket e bëri me kast.

Të dy ishin kthyer e po shikonin fushën.

Dielli derdhte pa kursim ngrohtësi. Fijet e barit buzë kanaleve ujitëse ngrinin kokën, sikur shkundeshin e shpiheshin plot gjallëri e dëshirë për ta mbushur fushën me ngjyrën e blertë.

Vajza i ishte afruar pranë dhe ai ndiente supin e brishtë që e prekte lehtë. Era lodronte me krelat e verdha pranë tëmthave.

— Është gjë e madhe që njeriu të jetë i sjellshëm si Andrea, — tha ajo.

— Kështu sillet vetëm me ty, — tha Besimi. —

Si duket, i ke hyrë në zemër. Ai shkeli syrin me djallëzi.

Vajza u kthye drejt tij dhe era ia prishi floknajën e verdhë.

— Atë ditë që të kërkova në shkollë, e gjeta te porta. Sesi m'u duk. Ta gjej unë Besin, më tha. Kishte diçka që të bënte për vete dhe ndieje sikur njiheshe prej kohësh me të. Në ato pak minuta që ndenja me të, më detyroi si me të qeshur t'i thosha se quhem Diana Kukaj e jam bijë e Kallushan Kukajt, se punoj veterinerë në fermë. Shyqyr që s'më pyeti edhe për ty. Po ta lëmë Andrean. Më thuaj ç'do të bëjmë nesër?

— Nesër është e diel. Ti nuk do të ngjitesh lart në Pllajë?

— Jo. Nesër nuk do të shkoj.

— Ty sikur të tremb qyteti ynë i vogël...

— Ah, Bes, Bes! — Diana ishte kthyer drejt tij dhe po e shikonte në sy. — Nuk di si t'ia bëj. Jam ca larg atje në pllajë. Tani e ndiej më shumë këtë gjë. Ë, si thua, përse më ndodh kështu? Ai e shikoi dhe i buzëqeshi.

Ndërkohë u duk Andrea shend e verë, u tha se në bufe nuk kishte qofte dhe u nxori karamele «Zana».

— Merrni, — tha. — Këto janë më të mirat për vogëlushët.

Diana e pyeti për fëmijët. Ai tha se kishte dy djem dhe se ia kishte thënë nuses një fjalë në vesh e nuk e dinte sa do të kishte deri në fund të pesëvjeçarit. Diana qeshi, por e mbuloi të kuqtë.

Treni lëshoi një fishkëllimë dhe ata panë se po hynin në stacion. Andrea e ndërroi bisedën për fëmijët. — Tani na fillon udhëtimi, — tha ai.

— Vërtet, — tha ajo, — rrugën e kemi të gjatë. Po Besimi nuk e ndiente rrugën dhe do të dëshironte që ajo të mos mbaronte. Ai do të ishte edhe në autobus tok me Dianën, jo rastësisht ai kishte gjetur dy bileta nga rezervat, kurse Andrea e kishte nga mesi. Le të ishte rruga e gjatë. E kuptonte që edhe Diana kot ankohej për rrugën.

Treni qëndroi. Ata morën bagazhet dhe shkuan tek autobusi i linjës. Te hyrja ishin grumbulluar pasagjerët, po shoferi nuk e hapte derën, se po pastronte. Mes turmës shtynte një njeri i gjatë fytyrëflashkët, me ballë të lartë të rrudhur, veshur me një kostum të hirtë. Ai mbante ndër duar dy valixhe të mëdha ngjyrë portokalli. Thërriste me zë të lartë e kërkonte t'i hapnin rrugën «profesorit». Profeshori ishte po aq i gjatë, veshur me sqimë. Kishte vënë buzën në gaz nga e keqja dhe i thoshte lehtë: Epo prit, de, prit! Shulaku fytyrëflashkët nuk e dëgjonte dhe çau deri tek Andrea. Pa Dianën dhe i tha: «Oh, më fal, shoqja Dianë!» La valixhet përtokë dhe i zgjati dorën. Ajo i dha dorën dhe u kthye shpejt nga Andrea.

— «Shoqja Dianë»? Që kur kështu? — e pyeti Andrea. — Unë pothuaj kam harruar të të them «shoqja Dianë».

— Do të më thuash nesër, — qeshi Diana. — E njeh atë person?

— As në ëndërr s'e kam parë. Por, me sa shoh, ai e di mirë ç'është respekti për profesorë dhe profesoresha...

— Më fort respekton motrën time të vogël sesa mua, — tha ajo.

Besimi pa se vajza u vrenjt dhe një shqetësim i zymtë lëshoi hije mbi ballë. «Si i ka hallet me motrën e vogël? — tha me vete Besimi. — Ndoshta punë fejeje dhe mes tyre është ajo zilia e zakonshme mes motrave. Apo ndonjë gjë tjetër?»

— Hape derën, or ti niri! A s'e sheh se po plas edhe thiu në diell! — i thirri me zë të lartë i njohuri i Dianës shoferit. Po shoferi vazhdonte të pastronte.

— Proshor, vapë, jo shaka, — iu kthye profesorit, po as ai nuk iu përgjigj. Shulaku dukej i bezdisshëm, kishte shumë llafe.

Dera e autobusit u hap. Andrea i doli përpara shulakut dhe thirri:

— Të kalojnë shoqet, pastaj të tjerët. — Diana u ngjit. Besimi mbante valixhen e saj të rëndë. Pas Dianës

u ngjit një grua me një foshnjë. Andrea vazhdonte të mbante rregullin. Shulaku vazhdonte të grindej me të tjerë që t'i lëshonin rrugën profesorit. Si zunë vendet, Andrea erdhi pranë tyre te ndenjëset e para dhe u tha: — Tani e kalofshi mirë! Ti, Dianë, foli ca këtij shokut për rendimentin e qumështit. Unë kam punë me atë... — ai tregoi me kokë mesin e autobusit ku ishin ulur pranë e pranë profesori dhe i njohuri i Dianës. — Shikoni ç'fat! Aty afër kam ata çunat e ekspeditës gjeologjike. Atje do të kemi qyfyre. I shikoni ato dy valixhet e verdha mbi kokën e tyre? Aty në sergjen s'e kanë të gjatë, po ju të dy kini durim.

— Andrea, ma ki kujdes Sojllin, — qeshi Diana.

— Për hatrin tim, kuptohet.

— Po ti më pe që i lëshova rrugën, — tha ai dhe u largua. Besimi shikoi andej. Sojlliu po fliste me zë të lartë. Profesori i përgjigjej ftohtë i bezdisur.

Autobusi mori drejtimin e veriut. Pas mbetën lagjet e reja të Laçit, oxhaqet e larta të fabrikave. Hynë në grykën e rrjedhës së Matit. Ajo shikonte vazhdimisht përpara dhe diç mendonte. Besimi nuk e shqetësoi. Herë-herë kthente kokën; shiheshin ndër sy, vinte buzën në gaz dhe përsëri shikonte korijet që vishnin bregoret anës lumit.

— Ktheje pak kokën anash dhe liroje gushën, — i tha Besimi.

— Bën shaka? Apo mos kam ndonjë shenjë? — Ajo u skuq dhe ngriti jakën e fustanit. — Mos më shiko kështu, se më duket sikur me të vërtetë diku më ka mbetur ndonjë gjurmë...

— Sytë s'njohin komandë. Se ku e kam dëgjuar që sytë dhe shpirti i njeriut nuk njohin komandë. Më duket i quajnë dritare, dritare të shpirtit. Ndoshta e kam dëgjuar, ndoshta e kam lexuar, por kjo më duket e vërtetë.

Nga mesi i autobusit shpërtheu e qeshura e të rinjve. Andrea e kishte kurdisur Sojlliun dhe ai fliste me zë të lartë për martesën e një eunuku dhe dashurinë e zogjve. Herë-herë i drejtohej profesorit «apo jo, prosor?». Profeshori tundte kokën buzagaz dhe nuk i kundërshtonte. Diana u afrua dhe i tha se ai njeri quhej Behar Sojlliu, bir i fisit të madh të Sojllinjve nga fshati i vogël Mrinë, se ishte tridhjetë e pesë vjeç, se kishte kryer një kurs dhe ishte përgjegjës i një vatre kulture në Mrinë apo diku aty afër. Ishte dhe valltar popullor, pjesëmarrës në festivalet folklorike. Tani, siç flitej, merrej me histori, sidomos me prejardhjen e fiseve të krahinës, madje edhe të Kukajve. Kishte zënë miqësi të ngushtë me gjyshin e Dianës, Brah Kukajn, dhe kishte kërkuar për grua motrën e vogël të Dianës, Vjedën, që sapo kishte mbushur të nëntëmbëdhjetë vjetët.

— Fjalën ia ka dhënë gjyshi, — tha Diana, — po nuk e kuptoj si e pranoi babai këtë punë, ndonëse, ende nuk ka marrë fund. Ky njeri është bërë mollë sherri dhe në fisin tonë tani nuk ka qetësi.

— Po jot motër e do? — e pyeti Besimi.

— Vjeda?! As që do ta shikojë... — Ajo u bë gati të thoshte diçka, po u përmbajt. — Nuk e do. Jam e sigurt që nuk e do.

— Po ti, Dianë, ç'ke bërë për motrën? — Besimit i doli zëri i trashë e i mbytur. Ajo u kthye me vrull dhe e shikoi ngultas, pastaj vuri buzën në gaz.

— Ç'kam bërë unë? Të kam dashur ty. Këtë kam bërë. Për time motër asgjë. Në fisin tonë s'mund të çash aq lehtë... Ndosht në jetë që njeriu ka energji, forca të çajë më këmbë edhe lumin e rrëmbyer e të dalë matanë, por, kur ulet të marrë frymë, i ndodh të mbytet edhe me një pikë ujë. Fisi ynë... Të mos të gënjejë mendja se iu hoq ndryshku, jo. Aty te ne mbahen palë shiltetë e dikurshme dhe shtrohen, pasi të largohen tavolinat e karriget për të «kuvenduar rrafsh»....

— Kaq të shqetëson puna e fisit?

— Bes, të ne çdo gjë bëhet sipas rre-gu-lla-ve të fisit, kurse në formë, sipas kohës. Mos kujton se është e thjeshtë puna e Vjedës? Apo takimi e shëtitja jonë në qytezë?

— Puna e Vjedës është fare e thjeshtë. Derisa ajo nuk e do, kupohet që është e thjeshtë. Po kështu edhe jona.

— Ajo nuk e do, por do gjyshi Brah. Ai ka dhënë fjalën pa pyetur askënd. Ai është si perëndi në fis. Po e dha fjalën ai, hajde prishe pastaj. S'ka ndodhur t'ia prishë kush atij deri më sot. Prandaj, babai, siç tha vetë, ndonëse nuk e ka dashur këtë fejesë, më duket e ka pranuar përfundimisht, se «nuk do ta çojë në varr plakun për një cucë».

Besimi e dëgjonte në heshtje. «Si është e mundur? — thoshte me vete. — Kallushan Kukaj duket njeri i kohës.» Ai e kishte parë Kallushanin disa herë me raste festash që sillej atje përpara tribunës dhe merrej me rregullin, duke u treguar njerëzve vendin sipas ndër-marrjeve.

— Po ti mos u shqetëso, — buzëqeshi Diana, — mua nuk më fejon dot gjyshi Brah. Mua më kanë lënë në harresë... Mos më shiko kështu, të lutem, — tha ajo si me dhembje. — Afrohu një çikë të mbështetem. Ti e di që më pëlqen të mbështetem te ti, Bes, jo te fisi...

Ajo u mbështet lehtë. Shoferi frenoi. Përpara tyre kishte qëndruar një «Zuk». Nga karrocERIA gjysmë e hapur dukej një arkivol i vogël, veshur me beze të kuqe. Një plak me flokët borë të bardhë po bënte shenjë me dorë. Ai u afrua te shoferi dhe i tha se po sillnin eshtrat e dëshmor Hasit nga një rreth i largët e se «Zuku» nuk e kishte mirë pompën e ajrit, kështu që do të ecte përpara autobusit që ta kishte ndihmën të sigurt, po t'i ndodhte gjë. Shoferi i tha të vinte në autobus dhe plaku u ngjiti, përshëndeti dhe ul te vendi i fatorinos. E gjithë kjo u zhvillua mes heshtjes mpirëse. Besimi dhe Diana shikonin ngjymes heshtjes mbi karrocERINë e Zukut dhe nuk shkëm-